

eul_wid: okg-dt

Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεύς · Plutarch of Chaeronea

On Idle Talk

Περὶ ἀδολεσχίας

Period: Ῥωμαϊκὴ Roman

Dialect: Ἀττικίζουσα Atticizing

Domain: Φιλοσοφία Philosophy

Format: Πεζός Prose

Affiliation: Platonist

τ 1 ΠΕΡΙ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ Δύσκολον μὲν ἀναλαμβάνει θεράπευμα καὶ χαλεπὸν ἡ φιλοσοφία τὴν ἀδολεσχίαν.

502 B τὸ γὰρ φάρμακον αὐτῆς, ὁ λόγος, ἀκουόντων ἐστίν, οἱ δ' ἀδόλεσχοι οὐδενὸς ἀκούουσιν· ἀεὶ γὰρ λαλοῦσι.

502 C καὶ τοῦτ' ἔχει πρῶτον κακὸν ἡ ἀσιγησία, τὴν ἀνηκοΐαν. κωφότης γὰρ αὐθαίρετός ἐστιν, ἀνθρώπων οἶμαι μεμφομένων τὴν φύσιν, ὅτι μίαν μὲν γλῶτταν δύο δ' ὥτ' ἔχουσιν. εἴπερ οὖν ὁ Εὐριπίδης καλῶς εἶπε πρὸς τὸν ἀσύνετον ἀκροατὴν (fr. 899) 'οὐκ ἂν δυναίμην μὴ στέγοντα πιμπλάναι, σοφοὺς ἐπαντλῶν ἀνδρὶ μὴ σοφῷ λόγους,' δικαιότερον ἂν τις εἴποι πρὸς τὸν ἀδόλεσχον [μᾶλλον δὲ περὶ τοῦ ἀδολέσχου] 'οὐκ ἂν δυναίμην μὴ δεχόμενον πιμπλάναι, σοφοὺς ἐπαντλῶν' μᾶλλον δὲ περιαντλῶν λόγους ἀνθρώπῳ λαλοῦντι μὲν πρὸς τοὺς οὐκ ἀκούοντας, μὴ ἀκούοντι δὲ τῶν λαλούντων. ^[10]

502 D καὶ γὰρ ἂν ἀκούσῃ τι βραχύ, τῆς ἀδολεσχίας ὥσπερ ἄμπωτιν λαβούσης, τοῦτο παραχρῆμα πολλαπλάσιον ἀνταποδίδωσι. τὴν μὲν γὰρ ἐν Ὀλυμπίᾳ στοὰν ἀπὸ μιᾶς φωνῆς πολλὰς ἀντανακλάσεις ποιοῦσαν ἐπτάφωνον καλοῦσι· τῆς δ' ἀδολεσχίας ἂν ἐλάχιστος ἄψῃται λόγος, εὐθὺς ἀντιπεριηχεῖ 'κινουσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους φρενῶν' (Tr. adesp. 361). μήποτε γὰρ αὐτοῖς οὐκ εἰς τὴν ψυχὴν ἀλλ' εἰς τὴν γλῶτταν ἡ ἀκοὴ συντέτρηται· διὸ τοῖς μὲν ἄλλοις ἐμμένουσιν οἱ λόγοι, τῶν δ' ἀδολέσχων διαρρέουσιν· εἴθ' ὥσπερ ἀγγεῖα κενοὶ φρενῶν ἤχου δὲ μεστοὶ περιίασιν. ^[10]

502 E εἰ δ' οὖν δοκεῖ πείρας μηδὲν ἐλλελεῖσθαι, εἴπωμεν πρὸς τὸν ἀδόλεσχον 'ὦ παῖ, σιώπα· πόλλ' ἔχει σιγὴ καλὰ' (Soph. fr. 78), δύο δὲ τὰ πρῶτα καὶ μέγιστα, τὸ ἀκοῦσαι καὶ ἀκουσθῆναι· ὧν οὐδετέρου τυχεῖν ἐγγίνεται τοῖς ἀδολέσχοις, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν ἀποδυσπετοῦσι. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις νοσήμασι τῆς ψυχῆς, οἷον φιλαργυρίᾳ φιλοδοξίᾳ φιληδονίᾳ, τὸ γοῦν τυγχάνειν ὧν ἐφίενται περίεστι, τοῖς δ' ἀδολέσχοις τοῦτο συμβαίνει χαλεπώτατον· ἐπιθυμοῦντες γὰρ ἀκροατῶν οὐ τυγχάνουσιν, ἀλλὰ πᾶς φεύγει προτροπάδην· κἂν ἐν ἡμικυκλίῳ τινὶ καθεζόμενοι κἂν περιπατοῦντες ἐν ζυστῷ θεάσωνται προσφοιτῶντα, ταχέως ἀνάξευξιν αὐτοῖς παρεγγυῶσι. ^[10]

502 F καὶ καθάπερ ὅταν ἐν συλλόγῳ τινὶ σιωπὴ γένηται, τὸν Ἑρμῆν ἐπεισεληλυθέναι λέγουσιν, οὕτως ὅταν εἰς συμπόσιον ἢ συνέδριον γνωρίμων λάλος εἰσέλθῃ, πάντες ἀποσιωπῶσι μὴ

βουλόμενοι λαβὴν παρασχεῖν· ἂν δ' αὐτὸς ἄρξῃται διαίρειν τὸ στόμα, 'πρὸ χείματος ὥστ' ἀνὰ ποντίαν ἄκραν βορρᾶ ζαέντοσ' (Lyr. ^[5]

- 503 A adesp. 100 II p. 163 D) ὑφορώμενοι σάλον καὶ ναυτίαν ἐξανέστησαν. ὅθεν αὐτοῖς συμβαίνει μήτε παρὰ δειπνον συγκλιτῶν μήτε συσκήνων τυγχάνειν προθύμων, ὅταν ὁδοιπορῶσιν ἢ πλέωσιν, ἀλλ' ἀναγκαστῶν· πρόσκειται γὰρ ἀπανταχοῦ, τῶν ἱματίων ἀντιλαμβανόμενος, <ἀπτόμενος> τοῦ γενείου, τὴν πλευρὰν θυροκοπῶν τῇ χειρί. 'πόδες δὲ κεῖθι τιμιώτατοι' κατὰ τὸν Ἀρχίλοχον (fr. 132), καὶ νῆ Δία κατὰ τὸν σοφὸν Ἀριστοτέλην. καὶ γὰρ αὐτὸς ἐνοχλούμενος ὑπ' ἀδολέσχου καὶ κοπτόμενος ἀτόποις τισὶ διηγήμασι, πολλάκις αὐτοῦ λέγοντος 'οὐ θαυμαστόν, Ἀριστότελες; 'οὐ τοῦτο' φησί 'θαυμαστόν, ἀλλ' εἴ τις πόδας ἔχων σὲ ὑπομένει. ^[10]
- 503 B 'ἐτέρῳ δέ τινι τοιούτῳ μετὰ πολλοὺς λόγους εἰπόντι 'κατηδολέσχηκά σου, φιλόσοφε· 'μὰ Δί' εἶπεν· 'οὐ γὰρ προσεῖχον.' καὶ γὰρ ἂν βιάσωνται λαλεῖν οἱ ἀδόλεσχοι, παρέδωκεν αὐτοῖς ἡ ψυχὴ τὰ ὦτα περιαντλεῖν ἔξωθεν, αὐτὴ δ' ἐντὸς ἐτέρας τινὰς ἀναπτύσσει καὶ διέξεισι πρὸς αὐτὴν φροντίδας. ὅθεν οὔτε προσεχόντων οὔτε πιστευόντων ἀκροατῶν εὐποροῦσι· τῶν μὲν γὰρ πρὸς τὰς συνουσίας εὐκαταφόρων ἄγονον εἶναι τὸ σπέρμα λέγουσι, τῶν δ' ἀδολέσχων ὁ λόγος ἀτελὴς καὶ ἄκαρπός ἐστι. ^[10]
- 503 C Καίτοι γ' οὐδὲν οὕτως ἡ φύσις εὐερκῶς κεχαράκωκε τῶν ἐν ἡμῖν ὡς τὴν γλῶτταν, βαλομένη φρουρὰν πρὸ αὐτῆς τοὺς ὁδόντας, ἴν', ἐὰν ἐντὸς κατατείνοντος 'ήνία σιγαλόεντα' (E 226 al.) τοῦ λογισμοῦ μὴ ὑπακούῃ μηδ' ἀνελιῇται, δῆγμασιν αὐτῆς κατέχωμεν τὴν ἀκρασίαν αἰμάττοντες. 'ἀχαλίνων' γὰρ οὐ ταμιείων οὐδ' οἰκημάτων ἀλλὰ 'στομάτων τὸ τέλος δυστυχίαν' ὁ Εὐριπίδης φησὶν (Bacch. 386)· οἱ δ' οἰκημάτων μὲν ἀθύρων καὶ βαλλαντίων ἀδέσμων μηδὲν ὄφελος οἰόμενοι τοῖς κεκτημένοις εἶναι, στόμασι δ' ἀκλείστοις καὶ ἀθύροις ὥσπερ τὸ τοῦ Πόντου διὰ παντὸς ἔξω ῥέουσι χρώμενοι πάντων ἀτιμότατον ἡγεῖσθαι τὸν λόγον ἐοίκασιν. ^[10]
- 503 D 'Ὅθεν οὐδὲ πίστιν ἔχουσιν ἥς πᾶς λόγος ἐφίεται· τὸ γὰρ οἰκεῖον αὐτοῦ τέλος τοῦτ' ἐστὶ, πίστιν ἐνεργάσασθαι τοῖς ἀκούουσιν· ἀπιστοῦνται δ' οἱ λάλοι, κἂν ἀληθεύωσιν. ὥσπερ γὰρ ὁ πυρὸς εἰς ἀγγεῖον κατακλεισθεὶς τῷ μὲν μέτρῳ πλείων εὐρίσκεται τῇ δὲ χρεῖα μοχθηρότερος, οὕτω λόγος εἰς ἀδόλεσχον ἐμπεσὼν ἄνθρωπον πολὺ ποιεῖ τοῦ ψεύδους ἐπίμετρον, ᾧ διαφθείρει τὴν πίστιν. 'Ἐτι τοίνυν τὸ μεθύειν πᾶς ἄνθρωπος αἰδήμων καὶ κόσμιος οἶμαι φυλάξαιτ' ἂν. μανία γὰρ ὁμότοιχος μὲν ἡ ὀργὴ κατ' ἐνίους ἡ δὲ μέθη σύννοικος, μᾶλλον δὲ μανία τῷ μὲν χρόνῳ ἥττων τῇ δ' αἰτίᾳ μείζων, ὅτι τὸ αὐθαίρετον αὐτῇ πρόσεστι. ^[10]
- 503 E τῆς δὲ μέθης οὐθὲν οὕτω κατηγοροῦσιν ὡς τὸ περὶ τοὺς λόγους ἀκρατὲς καὶ ἀόριστον· 'οἶνος γάρ' φησιν (ξ 463—5) 'ἐφέηκε πολύφρονά περ μάλ' ἀεῖσαι, καὶ θ' ἀπαλὸν γελάσαι καὶ τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκε.' καὶ τί τὸ δεινότατον; ὦδῃ καὶ γέλωι καὶ ὀρχησις; οὐδὲν ἄχρι τούτων· 'καὶ τι ἔπος προέηκεν, ὅπερ τ' ἄρρητον ἄμεινον'— τοῦτ' ἤδη δεινὸν καὶ ἐπικίνδυνον. καὶ μὴ ποτε τὸ ζητούμενον παρὰ τοῖς φιλοσόφοις λύων ὁ ποιητὴς οἰνώσεως καὶ μέθης διαφορὰν εἴρηκεν, οἰνώσεως μὲν ἄνεσιν μέθης δὲ φλυαρίαν. ^[10]
- 503 F τὸ γὰρ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος ἐπὶ τῆς γλῶττης ἐστὶ τοῦ μεθύοντος, ὡς οἱ παροιμιαζόμενοι λέγουσιν. ὅθεν ὁ μὲν Βίας ἐν τινὶ πότῳ σιωπῶν καὶ σκωπτόμενος εἰς ἀβελτερίαν ὑπὸ τινος ἀδολέσχου 'καὶ τίς ἂν' ἔφη 'δύναίτο μωρὸς ἐν οἴνῳ σιωπᾶν; 'Ἀθήνησι δὲ τις ἐστιῶν πρέσβεις βασιλικοὺς ἐφιλοτιμήθη σπουδάζουσιν αὐτοῖς συναγαγεῖν εἰς ταῦτο τοὺς φιλοσόφους· χρωμένων δὲ τῶν ἄλλων κοινολογίᾳ καὶ τὰς συμβολὰς ἀποδιδόντων τοῦ δὲ Ζήνωνος ἡσυχίαν ἄγοντος, φιλοφρονησάμενοι καὶ προπιόντες οἱ ξένοι 'περὶ σοῦ δὲ τί χρὴ λέγειν' ἔφασαν 'ὦ Ζήνων τῷ βασιλεῖ; 'κάκεῖνος 'ἄλλο μηθέν' εἶπεν 'ἢ ὅτι πρεσβύτερος ἐστὶν ἐν Ἀθήναις παρὰ πότον σιωπᾶν δυνάμενος. ^[5]

- 504 A ‘οὕτω τι βαθὺ καὶ μυστηριῶδες ἡ σιγὴ καὶ νηφάλιον, ἢ δὲ μέθη λάλον· ἄνουν γὰρ καὶ ὀλιγόφρον, διὰ τοῦτο καὶ πολύφωνον. ^[10]
- 504 B οἱ δὲ φιλόσοφοι καὶ ὀριζόμενοι τὴν μέθην λέγουσιν εἶναι λήρησιν πάροιον· οὕτως οὐ ψέγεται τὸ πίνειν, εἰ προσεῖη τῷ πίνειν τὸ σιωπᾶν, ἀλλ’ ἡ μωρολογία μέθην ποιεῖ τὴν οἴνωσιν. ὁ μὲν οὖν μεθῶν ληρεῖ παρ’ οἶνον, ὁ δ’ ἀδόλεσχος πανταχοῦ ληρεῖ, ἐν ἀγορᾷ ἐν θεάτρῳ ἐν περιπάτῳ *** μεθ’ ἡμέραν νύκτωρ· ἔστι δὲ θεραπεύων τῆς νόσου βαρύτερος, συμπλέων τῆς ναυτίας ἀηδέστερος, ἐπαινῶν τοῦ ψέγοντος ἐπαχθέστερος. ἥδιόν γέ τοι πονηροῖς ὀμιλοῦμεν ἐπιδεξίοις ἢ χρηστοῖς ἀδολέσχαις. ὁ μὲν γὰρ Σοφοκλέους Νέστωρ τὸν Αἴαντα τραχυνόμενον τῷ λόγῳ πραΰνων ἠθικῶς τοῦτ’ εἴρηκεν (Soph. fr. 771) ‘οὐ μέφομαί σε· δρῶν γὰρ εὖ κακῶς λέγεις,’ πρὸς δὲ τὸν ἀδολέσχην οὐχ οὕτως ἔχομεν, ἀλλὰ πᾶσαν ἔργου χάριν ἢ τῶν λόγων ἀκαιρία διαφθείρει καὶ ἀπόλλυσι. ^[1]
- 504 C Λυσίας τινὶ δίκην ἔχοντι λόγον συγγράψας ἔδωκεν· ὁ δὲ πολλάκις ἀναγνοὺς ἤκε πρὸς τὸν Λυσίαν ἀθυμῶν καὶ λέγων τὸ μὲν πρῶτον αὐτῷ διεξιόντι θαυμαστὸν φανῆναι τὸν λόγον, αὐθις δὲ καὶ τρίτον ἀναλαμβάνοντι παντελῶς ἀμβλὺν καὶ ἄπρακτον· ὁ δὲ Λυσίας γελάσας ‘τί οὖν;’ εἶπεν ‘οὐχ ἄπαξ μέλλεις λέγειν αὐτὸν ἐπὶ τῶν δικαστῶν;’ καὶ σκόπει τὴν Λυσίου πειθὴ καὶ χάριν· ‘κεῖνον’ γὰρ ‘ἐγὼ’ (Lyr. adesp. 53 II p. 162 D) ‘φαμὶ ἰοπλοκάμων Μοισᾶν εὖ λαχεῖν’. τῶν δὲ περὶ τοῦ ποιητοῦ λεγομένων ἀληθέστατόν ἐστιν, ὅτι μόνος Ὅμηρος τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀψικορίας περιγέγονεν, αἰὲν καὶ πρὸς χάριν ἀκμάζων· ἀλλ’ ὅμως εἰπὼν καὶ ἀναφωνήσας ἐκεῖνο περὶ αὐτοῦ τὸ (μ 452) ‘ἐχθρὸν δέ μοι ἐστὶν αὐθις ἀριζήλως εἰρημένα μυθολογεῖν’ φεύγει καὶ φοβεῖται τὸν ἐφεδρεύοντα παντὶ λόγῳ κόρον, εἰς ἄλλα ἐξ ἄλλων διηγήματα τὴν ἀκοὴν ἄγων καὶ τῇ καινότητι τὴν πλησμονὴν αὐτῆς παραμυθούμενος. ^[6]
- 504 D οἱ δ’ ἀποκναίουσιν δήπου τὰ ὦτα ταῖς ταυτολογίαις ὥσπερ παλίψηστα διαμολύνοντες. Τοῦτο τοῖνυν πρῶτον ὑπομιμνήσκωμεν αὐτούς, ὅτι, καθάπερ τὸν οἶνον ἡδονῆς ἕνεκα καὶ φιλοφροσύνης εὐρημένον οἱ προσβιαζόμενοι πολὺν πίνειν καὶ ἄκρατον ἐνίους εἰς ἀηδίαν καὶ παροιनीαν τρέπουσιν, οὕτω τὸν λόγον ἡδιστον ὄντα καὶ φιλανθρωπότατον συμβόλαιον οἱ χρώμενοι κακῶς καὶ προχείρως ἀπάνθρωπον ποιοῦσι καὶ ἄμικτον, οἷς οἴονται χαρίζεσθαι λυποῦντες καὶ ἄφ’ ὧν θαυμάζεσθαι καταγελῶμενοι καὶ δι’ ὧν φιλεῖσθαι δυσχεραίνόμενοι. ^[5]
- 504 E ὥσπερ οὖν ὁ τῷ κεστῷ τοὺς ὀμιλοῦντας ἀποστρέφων καὶ ἀπελαύνων ἀναφρόδιτος, οὕτως ὁ τῷ λόγῳ λυπῶν καὶ ἀπεχθανόμενος ἄμουσός τις καὶ ἄτεχνός ἐστι. Τῶν δ’ ἄλλων παθῶν καὶ νοσημάτων τὰ μὲν ἐστὶν ἐπικίνδυνα τὰ δὲ μισητὰ τὰ δὲ καταγέλαστα, τῇ δ’ ἀδολεσχίᾳ πάντα συμβέβηκε· χλευάζονται μὲν γὰρ ἐν ταῖς κοιναῖς διηγήσεσι, μισοῦνται δὲ διὰ τὰς τῶν κακῶν προσαγγελίας, κινδυνεύουσι δὲ τῶν ἀπορρήτων μὴ κρατοῦντες. ^[10]
- 505 A ὅθεν Ἀνάχαρσις ἐστιαθεὶς παρὰ Σόλωνι καὶ κοιμώμενος ὥφθη τὴν μὲν ἀριστερὰν χεῖρα τοῖς μορίοις τὴν δὲ δεξιὰν τῷ στόματι προσκειμένην ἔχων· ἐγκρατεστέρου γὰρ ὤφето χαλινοῦ δεῖσθαι τὴν γλῶτταν, ὀρθῶς οἰόμενος. οὐ γὰρ ἂν τις ἐξαριθμήσαιτο ῥαδίως ἄνδρας τοσοούτους ἀφροδισίων ἀκρασίᾳ πεπτωκότας, ὅσας πόλεις καὶ ἡγεμονίας λόγος ἐξενεχθεὶς ἀπόρρητος ἀναστάτους ἐποίησε. Σύλλας ἐπολιόρκει τὰς Ἀθήνας, οὐκ ἔχων σχολὴν ἐνδιατρίψαι χρόνον πολὺν, ‘ἐπεὶ πόνος ἄλλος ἔπειγεν’ (λ 54), ἡρπακότης μὲν Ἀσίαν Μιθριδάτου τῶν δὲ περὶ Μάριον αὐθις ἐν Ῥώμῃ κρατούντων· ἀλλὰ πρεσβυτῶν τινων ἐπὶ κουρείου διαλεγομένων ὡς οὐ φυλάττεται τὸ Ἐπτάχαλκον καὶ κινδυνεύει τὸ ἄστὺ κατ’ ἐκεῖνο ληφθῆναι τὸ μέρος ἀκούσαντες οἱ κατάσκοποι πρὸς τὸν Σύλλαν ἐξήγγειλαν. ^[10]
- 505 B ὁ δ’ εὐθύς τὴν δύναμιν προσαγαγὼν περὶ μέσας νύκτας εἰσήγαγε τὸ στράτευμα, καὶ μικροῦ μὲν *** κατέσκαψεν ἐνέπλησε δὲ φόνου καὶ νεκρῶν, ὥστε τὸν Κεραμεικὸν αἵματι ῥύῃναι. χαλεπῶς δὲ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἔσχε διὰ τοὺς λόγους μᾶλλον ἢ διὰ τὰ ἔργα· κακῶς γὰρ αὐτὸν ἔλεγον

καὶ τὴν Μετέλλαν, ἀναπηδῶντες ἐπὶ τὰ τείχη καὶ σκώπτοντες ‘συκάμινον ἔσθ’ ὁ Σύλλας ἀλφίτῳ πεπασμένον,’ καὶ τοιαῦτα πολλὰ φλυαροῦντες ἐπεσπίασαντο ‘κουφοτάτου πράγματος, λόγων,’ ὥς φησιν ὁ Πλάτων ‘βαρυτάτην ζημίαν. ^[11]

505 C ‘τὴν δὲ Ῥωμαίων πόλιν ἐκώλυσεν ἐλευθέραν γενέσθαι Νέρωνος ἀπαλλαγεῖσαν ἐνὸς ἀνδρὸς ἀδολεσχία. μία γὰρ ἦν νύξ, μεθ’ ἣν ἔδει τὸν τύραννον ἀπολωλέναι, παρεσκευασμένων ἀπάντων· ὁ δὲ μέλλων αὐτὸν ἀποκτινύναι πορευόμενος εἰς τὸ θέατρον ἰδὼν τινα τῶν δεδεμένων ἐπὶ θύραις μέλλοντα προσάγεσθαι τῷ Νέρωνι καὶ τὴν αὐτοῦ τύχην ἀποδυρόμενον ἐγγὺς προσῆλθεν αὐτῷ καὶ προσψιθυρίσας ‘εὐχού’ φησὶν ‘ὦ ἄνθρωπε, τὴν σήμερον ἡμέραν παρελθεῖν μόνον, αὔριον δέ μοι εὐχαριστήσεις. ^[10]

505 D ‘ἀρπάσας οὖν τὸ αἰνιχθὲν ἐκεῖνος καὶ νοήσας, οἶμαι, ὅτι (Hes. fr. 219) ‘νήπιος, ὃς τὰ ἔτοιμα λιπὼν ἀνέτοιμα διώκει,’ τὴν βεβαιωτέραν εἴλετο σωτηρίαν πρὸ τῆς δικαιοτέρας. ἐμήνυσε γὰρ τῷ Νέρωνι τὴν φωνὴν τοῦ ἀνθρώπου· κἀκεῖνος εὐθὺς ἀνῆρπαστο, καὶ βάσανοι καὶ πῦρ καὶ μάστιγες ἐπ’ αὐτόν, ἀρνούμενον πρὸς τὴν ἀνάγκην ἃ χωρὶς ἀνάγκης ἐμήνυσε. Ζήνων δ’ ὁ φιλόσοφος, ἵνα μὴδ’ ἄκοντος αὐτοῦ πρόηταί τι τῶν ἀπορρήτων ἐκβιαζόμενον τὸ σῶμα ταῖς ἀνάγκαις, διαφαγὼν τὴν γλῶτταν προσέπτυσσε τῷ τυράννῳ. καλὸν δὲ καὶ Λέαινα τῆς ἐγκρατείας ἔχει γέρας. ^[10]

505 E ἐταῖρα τῶν περὶ Ἀρμόδιον ἦν καὶ Ἀριστογείτονα καὶ τῆς ἐπὶ τοὺς τυράννους συνωμοσίας ἐκοινώνει ταῖς ἐλπίσιν ὥς γυνή· καὶ γὰρ αὕτη περὶ τὸν καλὸν ἐκεῖνον ἐβάκχευσε κρατῆρα τοῦ ἔρωτος καὶ κατωργίαστο [διὰ] τοῦ θεοῦ τοῖς ἀπορρήτοις. ὥς οὖν ἐκεῖνοι πταίσαντες ἀνῆρέθησαν, ἀνακρινομένη καὶ κελευομένη φράσαι τοὺς ἔτι λανθάνοντας οὐκ ἔφρασεν, ἀλλ’ ἐνεκαρτέρησεν, ἐπιδείξασα τοὺς ἄνδρας οὐδὲν ἀνάξιον ἑαυτῶν παθόντας, εἰ τοιαύτην ἡγάπησαν. Ἀθηναῖοι δὲ χαλκὴν ποιησάμενοι λέαιναν ἄγλωσσον ἐν πύλαις τῆς ἀκροπόλεως ἀνέθηκαν, τῷ μὲν θυμοιδεῖ τοῦ ζώου τὸ ἀήττητον αὐτῆς τῷ δ’ ἀγλώσσω τὸ σιωπηρὸν καὶ μυστηριῶδες ἐμφαίνοντες. ^[10]

505 F οὐδεὶς γὰρ οὕτω λόγος ὠφέλησε ῥηθεὶς ὥς πολλοὶ σιωπηθέντες· ἔστι γὰρ εἰπεῖν ποτε τὸ σιγηθέν, οὐ μὴν σιωπῆσαί γε τὸ λεχθέν, ἀλλ’ ἐκκέχυται καὶ διαπεφοίτηκεν. ὅθεν οἶμαι τοῦ μὲν λέγειν ἀνθρώπους τοῦ δὲ σιωπᾶν θεοὺς διδασκάλους ἔχομεν, ἐν τελεταῖς καὶ μυστηρίοις σιωπὴν παραλαμβάνοντες. ^[5]

506 A ὁ δὲ ποιητὴς τὸν λογιώτατον Ὀδυσσεά σιωπηλότατον πεποίηκε καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν τροφόν· ἀκούεις γὰρ λεγοῦσης (τ 494) ‘ἔξω δ’ ἤυτε περ κρατερὴ δρυς ἦε σίδηρος.’ αὐτὸς δὲ τῇ Πηνελόπῃ παρακαθήμενος (τ 210—2) ‘θυμῷ μὲν γοῶωσαν ἐὴν ἐλέαιρε γυναῖκα, ὀφθαλμοὶ δ’ ὥς εἰ κέρα ἔστασαν ἦε σίδηρος, ἀτρέμας ἐν βλεφάροισιν· οὕτω τὸ σῶμα μεστὸν ἦν αὐτῷ πανταχόθεν ἐγκρατείας, καὶ πάντ’ ἔχων ὁ λόγος εὐπειθὴ καὶ ὑποχείρια προσέταττε τοῖς ὄμμασι μὴ δακρύνειν, τῇ γλώττῃ μὴ φθέγγεσθαι, τῇ καρδίᾳ μὴ τρέμειν μὴδ’ ὑλακτεῖν (υ 13). ^[10]

506 B ‘τῷ δ’ αὖτ’ ἐν πείσῃ κραδίη μένε τετληυῖα’ (υ 23), μέχρι τῶν ἀλόγων κινήματων διήκοντος τοῦ λογισμοῦ καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ αἶμα πεποιημένου κατήκοον ἑαυτῷ καὶ χειρόηθες. τοιοῦτοι δὲ καὶ οἱ πολλοὶ τῶν ἐταίρων· τὸ γὰρ ἐλκομένους καὶ προσουδιζομένους (ι 289) ὑπὸ τοῦ Κύκλωπος μὴ κατεῖπεῖν τοῦ Ὀδυσσεῶς μὴδὲ δεῖξαι τὸ πεπυρακτωμένον ἐκεῖνο καὶ παρεσκευασμένον ὄργανον ἐπὶ τὸν ὀφθαλμόν, ἀλλ’ ὠμοὺς ἐσθίεσθαι μᾶλλον ἢ φράσαι τι τῶν ἀπορρήτων ὑπερβολὴν ἐγκρατείας καὶ πίστεως οὐ λέλοιπεν. ^[10]

506 C ὅθεν ὁ Πιττακὸς οὐ κακῶς τοῦ Αἰγυπτίῳ βασιλέως πέμψαντος ἱερεῖον αὐτῷ καὶ κελεύσαντος τὸ κάλλιστον καὶ χερίστον ἐξελεῖν κρέας ἔπεμψεν ἐξελὼν τὴν γλῶτταν ὥς ὄργανον μὲν ἀγαθῶν ὄργανον δὲ κακῶν τῶν μεγίστων οὖσαν. ἢ δ’ Εὐριπίδης Ἰνὼ παρρησίαν ἄγουσα περὶ

αὐτῆς εἰδέναι φησί (fr. 413, 2) ‘σιγᾶν θ’ ὅπου δεῖ καὶ λέγειν ἴν’ ἀσφαλές.’ οἱ γὰρ εὐγενοῦς καὶ βασιλικῆς τῷ ὄντι παιδείας τυχόντες πρῶτον σιγᾶν εἶτα λαλεῖν μανθάνουσιν. Ἀντίγονος γοῦν ὁ βασιλεὺς [ἐκεῖνος] ἐρωτήσαντος αὐτὸν τοῦ υἱοῦ πηνίκα μέλλουσιν ἀναξυγνύειν ‘τί δέδοικας;’ εἶπε ‘μὴ μόνος οὐκ ἀκούσης τῆς σάλπιγγος;’ οὐκ ἄρα φωνὴν ἐπίστευεν ἀπόρρητον ὧ τὴν βασιλείαν ἀπολείπειν ἔμελλεν; ἐδίδασκε μὲν οὖν αὐτὸν ἐγκρατῶς ἔχειν πρὸς τὰ τοιαῦτα καὶ πεφυλαγμένως. ^[10]

506 D Μέτελλος δ’ ὁ γέρων ἕτερόν τι τοιοῦτον ἐπερωτῶμενος ἐπὶ στρατείας ‘εἰ’ φησὶν ‘ὥμην τὸν χιτῶνά μοι συνειδέναι τοῦτο [τὸ ἀπόρρητον], ἀποδυσάμενος ἂν αὐτὸν ἐπὶ πῦρ ἔθηκα.’ Εὐμένης δ’ ἀκούσας ἐπέρχεσθαι Κρατερὸν οὐδενὶ τῶν φίλων ἔφρασεν, ἀλλ’ ἐψεύσατο Νεοπτόλεμον εἶναι· τούτου γὰρ οἱ στρατιῶται κατεφρόνουν, ἐκείνου δὲ καὶ τὴν δόξαν ἐθαύμαζον καὶ τὴν ἀρετὴν ἡγάπων. ἔγνω δ’ οὐδεὶς ἄλλος, ἀλλὰ συμβαλόντες ἐκράτησαν καὶ ἀπέκτειναν αὐτὸν ἀγνοοῦντες καὶ νεκρὸν ἐπέγνωσαν. ^[10]

506 E οὕτως ἐστρατήγησεν ἡ σιωπὴ τὸν ἀγῶνα καὶ τηλικούτον ἀνταγωνιστὴν ἀπέκρυσεν· ὥστ’ αὐτὸν τοὺς φίλους μὴ προειπόντα θαυμάζειν μᾶλλον ἢ μέμφεσθαι. κἂν μέμφηται δέ τις, ἐγκαλεῖσθαι βέλτιόν ἐστι σωθέντας δι’ ἀπιστίαν ἢ κατηγορεῖν ἀπολλυμένους διὰ τὸ πιστεῦσαι. Τίς δ’ ὅλως ἑαυτῷ παρρησίαν ἀπολέλοιπε κατὰ τοῦ μὴ σιωπήσαντος; εἰ γὰρ ἀγνοεῖσθαι τὸν λόγον ἔδει, κακῶς ἐλέχθη πρὸς ἄλλον· εἰ δ’ ἀφείς ἐκ σεαυτοῦ κατέχεις ἐν ἐτέρῳ τὸ ἀπόρρητον, εἰς ἄλλοτρίαν πίστιν καταπέφυγας τὴν σεαυτοῦ προέμενος· κἂν μὲν ἐκεῖνος ὁμοίός σοι γένηται, δικαίως ἀπόλωλας, ἂν δὲ βελτίων, σῶζῃ παραλόγως ἕτερον εὐρὼν ὑπὲρ σεαυτοῦ πιστότερον. ^[10]

506 F ‘ἀλλὰ φίλος οὗτος ἐμοί.’ τούτῳ δ’ ἕτερός τις, ὃ πιστεύσει καὶ οὗτος ὡς ἐγὼ τούτῳ· κἀκεῖνος ἄλλῳ πάλιν· εἴθ’ οὕτως ἐπιγονὴν λαμβάνει καὶ πολλαπλασιασμόν, εἰρομένης τῆς ἀκρασίας ὁ λόγος. ^[5]

507 A ὡς γὰρ ἡ μονὰς οὐκ ἐκβαίνει τὸν ἑαυτῆς ὅρον ἀλλ’ ἅπαξ τὸ ἐν μένει (διὸ κέκληται μονάς), ἡ δὲ δυὰς ἀρχὴ διαφορᾶς ἀόριστος (εὐθύς γὰρ ἑαυτὴν ἐξίστησι τῷ διπλασιασμῷ εἰς τὸ πλήθος τρεπομένη), οὕτω λόγος ἐν τῷ πρώτῳ καταμένων ἀπόρρητος ὡς ἀληθῶς ἐστίν· ἂν δ’ εἰς ἕτερον ἐκβῇ, φήμης ἔσχε τάξιν. ‘ἔπεα’ γὰρ ‘πτερόεντα’ φησὶν ὁ ποιητής (Hom. passim)· οὔτε γὰρ πτηνὸν ἐκ τῶν χειρῶν ἀφέντα ῥάδιόν ἐστιν αὐθις κατασχεῖν, οὔτε λόγον ἐκ τοῦ στόματος προέμενον συλλαβεῖν καὶ κρατῆσαι δυνατόν, ἀλλὰ φέρεται ‘λαιψηρὰ κυκλώσας πτερὰ’, δι’ ἄλλων ἐπ’ ἄλλους σκιδνάμενος. νεὼς μὲν γὰρ ἀρπαγείσης ὑπὸ πνεύματος ἐπιλαμβάνονται σπεύραις καὶ ἀγκύραις τὸ τάχος ἀμβλύνοντες· λόγου δ’ ὥσπερ ἐκ λιμένων ἐκδραμόντος οὐκ ἔστιν ὄρμος οὐδ’ ἀγκυροβόλιον, ἀλλὰ ψόφῳ πολλῷ καὶ ἥχῳ φερόμενος προσέρρηξε καὶ κατέδυσεν εἰς μέγαν τινὰ καὶ δεινὸν τὸν φθεγξάμενον κίνδυνον. ^[5]

507 B ‘μικροῦ γὰρ ἐκ λαμπτήρος Ἰδαῖον λέπας πρήσειεν ἂν τις καὶ πρὸς ἄνδρ’ εἰπὼν ἕνα, πύθοιντ’ ἂν ἄστοι πάντες.’ (Eur. Iph 411). ἡ Ῥωμαίων σύγκλητος ἀπόρρητόν τινα βουλὴν ἐβουλεύετο καθ’ αὐτὴν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας· ἀσάφειαν δὲ πολλὴν καὶ ὑπόνοιαν ἔχοντος τοῦ πράγματος γυνὴ τᾶλλα σῶφρων, γυνὴ δὲ προσέκειτο τῷ ἑαυτῆς ἀνδρί, λιπαρῶς δεομένη πυθέσθαι τὸ ἀπόρρητον· ὅρκοι δὲ καὶ κατάραι περὶ σιωπῆς ἐγίγνοντο καὶ δάκρυα ποτιωμένης αὐτῆς ὡς πίστιν οὐκ ἔχούσης. ^[10]

507 C ὁ δὲ Ῥωμαῖος ἐξελέγξει βουλόμενος αὐτῆς τὴν ἀβελτερίαν· ‘νικᾷς, ὦ γύναι’ εἶπεν, ‘ἀλλ’ ἄκουε φοβερὸν πρᾶγμα καὶ τεράστιον. προσήγγελλται γὰρ ἡμῖν ὑπὸ τῶν ἱερέων κόρυδον ὥφθαι πετόμενον κράνος ἔχοντα χρυσοῦν καὶ δόρυ· σκεπτόμεθα δὴ τὸ τέρας εἴτε χρηστὸν εἴτε φαῦλόν ἐστι, καὶ συνδιαποροῦμεν τοῖς μάντεσιν. ἀλλὰ σιώπα.’ ταῦτ’ εἰπὼν ὥχετ’ εἰς τὴν ἀγοράν· ἡ δὲ τῶν θεραπαινίδων εὐθύς ἐφελκυσάμενη τὴν πρώτην εἰσελθοῦσαν ἔπαιε τὸ στήθος αὐτῆς καὶ

τάς τρίχας ἐσπάραττεν ‘οἷμοι’ λέγουσα ‘τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς πατρίδος· τί πεισόμεθα;’ βουλομένη καὶ διδάσκουσα τὴν θεράπαιναν εἰπεῖν ‘τί γὰρ γέγονεν;’ ὥς δ’ οὖν πυθομένης διηγήσατο καὶ προσέθηκε τὸν κοινὸν ἀπάσης ἀδολεσχίας ἐπωδόν, τὸ ‘ταῦτα μηδενὶ φράσης ἀλλὰ σιώπα’, οὐ φθάνει τὸ θεραπαινίδιον ἀποχωρῆσαν αὐτῆς, καὶ τῶν ὁμοδούλων εὐθὺς ἦν μάλιστ’ εἶδε σχολάζουσιν ἐμβάλλει τὸν λόγον· ἐκείνη δὲ τῷ ἐραστῇ παραγενομένῳ πρὸς αὐτὴν ἔφρασεν.

[5]

- 507 D οὕτω δ’ εἰς ἀγορὰν τοῦ διηγήματος ἐκκυλισθέντος ὥστε προδραμεῖν τὸν πλασάμενον τὴν φήμην, ἀπαντήσας τις αὐτῷ τῶν γνωρίμων ‘ἀρτίως’ εἶπεν ‘οἴκοθεν εἰς ἀγορὰν καταβαίνεις;’ ‘ἀρτίως’ εἶπεν ἐκεῖνος. ^[10]
- 507 E ‘οὐκοῦν οὐδὲν ἀκήκοας;’ ‘γέγονε γάρ τι καινὸν ἄλλο;’ ‘κόρυδος ὥπται πετόμενος κράνος ἔχων χρυσοῦν καὶ δόρυ, καὶ μέλλουσι περὶ τούτου σύγκλητον ἔχειν οἱ ἄρχοντες.’ κάκεῖνος γελάσας ‘εὖ τοῦ τάχους’ εἶπεν ‘ὦ γύναι, τὸ καὶ φθάσαι με τὸν λόγον εἰς ἀγορὰν προελθόντα.’ τοὺς μὲν οὖν ἄρχοντας ἐντυχὼν ἀπήλλαξε τῆς ταραχῆς, τὴν δὲ γυναῖκα τιμωρούμενος, ὥς οἴκαδ’ εἰσῆλθεν, ‘ἀπώλεσάς μ’ εἶπεν ‘ὦ γύναι· τὸ γὰρ ἀπόρρητον ἐκ τῆς ἐμῆς οἰκίας πεφώρταται δεδημοσιωμένον· ὥστε μοι φευκτέον ἐστὶ τὴν πατρίδα διὰ τὴν σὴν ἀκρασίαν. ^[10]
- 507 F ‘τρεπομένης δὲ πρὸς ἄρνησιν αὐτῆς καὶ λεγούσης ‘οὐ γὰρ ταῦτα μετὰ τριακοσίων ἤκουσας;’ ‘ποίων’ ἔφη ‘τριακοσίων; σοῦ βιαζομένης ἐπλασάμην ἀποπειρώμενος.’ οὗτος μὲν οὖν ἀσφαλῶς πάνυ καὶ μετ’ εὐλαβείας, ὥσπερ εἰς ἀγγεῖον σαθρὸν οὐκ οἶνον οὐκ ἔλαιον ἀλλ’ ὕδωρ ἐγχέας, ἐπείρασε τὴν γυναῖκα· Φούλβιος δ’ ὁ Καῖσαρος ἐταῖρος τοῦ Σεβαστοῦ γέροντος ἤδη γεγονότος ἀκούσας ὁδυρομένου τὴν περὶ τὸν οἶκον ἐρημίαν, καὶ ὅτι τῶν μὲν δεῦν αὐτῷ θυγατριδῶν ἀπολωλότων Ποστουμίου δ’ ὅς ἔτι λοιπὸς ἐστὶν ἐκ διαβολῆς τινος ἐν φυγῇ ὄντος ἀναγκάζεται τὸν τῆς γυναικὸς υἱὸν ἐπεισάγειν τῇ διαδοχῇ τῆς ἡγεμονίας, καίπερ οἰκτείρων καὶ βουλευόμενος ἐκ τῆς ὑπερορίας ἀνακαλεῖσθαι τὸν θυγατρίδου· ταῦθ’ ὁ Φούλβιος ἀκούσας ἐξήνεγκε πρὸς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, πρὸς δὲ Λιβίαν ἐκείνη, Λιβία δὲ καθήψατο πικρῶς Καῖσαρος, εἰ πάλοι ταῦτ’ ἐγνωκὼς οὐ μεταπέμπεται τὸν θυγατρίδου, ἀλλ’ εἰς ἔχθραν καὶ πόλεμον αὐτὴν τῷ διαδόχῳ τῆς ἀρχῆς καθίστησιν. ^[10]
- 508 B ἐλθόντος οὖν ἔωθεν, ὥς εἰώθει, τοῦ Φουλβίου πρὸς αὐτὸν καὶ εἰπόντος ‘χαῖρε, Καῖσαρ’ ‘ὕγαιν’ εἶπε ‘Φούλβιε.’ κάκεῖνος νοήσας ὥχετ’ εὐθὺς ἀπιὼν οἴκαδε καὶ τὴν γυναῖκα μεταπεμψάμενος ‘ἔγνωκεν’ ἔφη ‘Καῖσαρ, ὅτι τὸ ἀπόρρητον οὐκ ἐσιώπησα· καὶ διὰ τοῦτο μέλλω ἀναιρεῖν ἑμαυτόν.’ ἡ δὲ γυνὴ ‘δικαίως’ εἶπεν, ‘ὅτι μοι τοσοῦτον συνοικῶν χρόνον οὐκ ἔγνωσ οὐδ’ ἐφυλάξω τὴν ἀκρασίαν· ἀλλ’ ἔασον ἐμὲ προτέραν.’ καὶ λαβοῦσα τὸ ξίφος ἑαυτὴν προανείλε τοῦ ἀνδρός. Ὁρθῶς οὖν Φιλιππίδης ὁ κωμωδιοποιὸς φιλοφρονουμένου τοῦ βασιλέως αὐτὸν Λυσιμάχου καὶ λέγοντος ‘τίνος σοι μεταδῶ τῶν ἐμῶν;’ ‘οὐ βούλει’ φησί, ‘βασιλεῦ, πλὴν τῶν ἀπορρήτων. ^[10]
- 508 C ‘τῇ δ’ ἀδολεσχία καὶ ἡ περιεργία κακὸν οὐκ ἔλαττον πρόσεστι· πολλὰ γὰρ ἀκούειν θέλουσιν, ἵνα πολλὰ λέγειν ἔχωσι. καὶ μάλιστα τοὺς ἀπορρήτους καὶ κεκρυμμένους τῶν λόγων περιιόντες ἐξιχνεύουσι καὶ ἀνερευνῶσιν, ὥσπερ [ὑλὴν] πυλαίαν τινὰ φορτίων τῇ φλυαρίᾳ παρατιθέμενοι, εἴθ’ ὥσπερ οἱ παῖδες τὸν κρύσταλλον οὔτε κατέχειν οὔτ’ ἀφεῖναι θέλουσι· μᾶλλον δ’ ὥσπερ ἔρπετὰ τοὺς ἀπορρήτους λόγους ἐγκολπισάμενοι καὶ συλλαβόντες οὐ κρατοῦσιν ἀλλὰ διαβιβρώσκονται ὑπ’ αὐτῶν· τὰς μὲν γὰρ βελόνας φασὶ ρήγνυσθαι τικτούσας καὶ τὰς ἐχίδνας, οἱ δ’ ἀπόρρητοι λόγοι τοὺς μὴ στέγοντας ἐκκίπτοντες ἀπολλύουσι καὶ διαφθείρουσιν. ^[10]
- 508 D Σέλευκος ὁ Καλλίνικος ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας μάχῃ πᾶν ἀποβαλὼν τὸ στράτευμα καὶ τὴν δύναμιν, αὐτὸς δὲ περισπάσας τὸ διάδημα καὶ φυγὼν ἵππῳ μετὰ τριῶν ἢ τεττάρων ἀνοδίαις καὶ

πλάναις πολὺν δρόμον ἤδη, δι' ἔνδειαν ἀπαγορεύων ἐπαυλίῳ τινὶ προσῆλθε, καὶ τὸν δεσπότην αὐτὸν εὐρών κατὰ τύχην ἄρτον καὶ ὕδωρ ᾗτησεν. ὁ δὲ καὶ ταῦτα καὶ τῶν ἄλλων ὅσα παρῆν ἐν ἀγρῷ δαψιλῶς ἐπιδιδούς καὶ φιλοφρονούμενος ἐγνώρισε τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως, καὶ περιχαρὴς γενόμενος τῇ συντυχίᾳ τῆς χρείας οὐ κατέσχευ οὐδὲ συνεψεύσατο βουλομένῳ λανθάνειν, ἀλλ' ἄχρι τῆς ὁδοῦ προπέμψας καὶ ἀπολυόμενος 'ὕγαινε' εἶπεν ὧ βασιλεῦ Σέλευκε.

[5]

- 508 E 'κάκεϊνος ἐκτείνας τὴν δεξιὰν αὐτῷ καὶ προσελκόμενος ὡς φιλήσων, ἔνευσεν ἐνὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ξίφει τὸν τράχηλον ἀποκόψαι τοῦ ἀνθρώπου· 'φθεγγομένου δ' ἄρα τοῦ γε κάρη κονίησιν ἐμίχθη' (K 457). εἰ δ' ἐσίγησε τότε καρτερήσας ὀλίγον χρόνον, εὐτυχήσαντος ὕστερον τοῦ βασιλέως καὶ μεγάλου γενομένου μείζονας οἶμαι χάριτας ἐκομίσας ἂν τῆς σιωπῆς ἢ τῆς φιλοξενίας. ^[10]
- 508 F Οὗτος μὲν οὖν ἀμωσγέπως ἔσχε πρόφασιν τῆς ἀκрасίας τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν φιλοφροσύνην, οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν ἀδολεσχῶν οὐδ' αἰτίαν ἔχοντες ἀπολλύουσιν αὐτούς. οἷον ἐν κουρείῳ τινὶ γινομένων λόγων περὶ τῆς Διονυσίου τυραννίδος ὡς ἀδαμαντίνη καὶ ἄρρηκτός ἐστι, γελάσας ὁ κουρεὺς 'ταῦθ' ὑμᾶς' ἔφη 'περὶ Διονυσίου λέγειν, οὗ ἐγὼ παρ' ἡμέρας ὀλίγας ἐπὶ τοῦ τραχήλου τὸ ξυρὸν ἔχω. ^[5]
- 509 A 'ταῦτ' ἀκούσας ὁ Διονύσιος ἀνεσταύρωσεν αὐτόν. ἐπεικῶς δὲ λάλων ἐστὶ τὸ τῶν κουρέων γένος· οἱ γὰρ ἀδολεσχότατοι προσρέουσι καὶ προσκαθίζουσιν, ὥστ' αὐτοὺς ἀναπίμπλασθαι τῆς συνηθείας. χαριέντως γοῦν ὁ βασιλεὺς Ἀρχέλαος ἀδολεσχοῦ κουρέως περιβαλόντος αὐτῷ τὸ ὠμόλινον καὶ πυθομένου 'πῶς σε κείρω, βασιλεῦ;' 'σιωπῶν' ἔφη. κουρεὺς δὲ καὶ τὴν ἐν Σικελίᾳ τῶν Ἀθηναίων μεγάλην κακοπραγίαν ἀπήγγειλε πρῶτος, ἐν Πειραιεὶ πυθόμενος οἰκέτου τινὸς τῶν ἀποδεδρακότων ἐκεῖθεν· εἴτ' ἀφείς τὸ ἐργαστήριον εἰς ἄστὺ συνέτεινε δρόμῳ 'μή τις κῦδος ἄροιτο· τὸν λόγον εἰς τὴν πόλιν ἐμβάλων, 'ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι' (X 207). ^[10]
- 509 B γενομένης δὲ ταραχῆς οἷον εἰκὸς εἰς ἐκκλησίαν ἀθροισθεὶς ὁ δῆμος ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἐβάδιζε τῆς φήμης. ἤγετ' οὖν ὁ κουρεὺς καὶ ἀνεκρίνετο, μηδὲ τοῦνομα τοῦ φράσαντος εἰδὼς ἀλλ' εἰς ἀνώνυμον καὶ ἄγνωστον ἀναφέρων τὴν ἀρχὴν πρόσωπον. ὀργὴ δὴ καὶ βοή τοῦ θεάτρου· 'βασάνιζε καὶ στρέβλου τὸν ἀλάστορα· πέπλασται ταῦτα καὶ συντέθεικε· τίς δ' ἄλλος ἤκουσε; τίς δ' ἐπίστευσεν;' ἐκομίσθη τροχός, κατετάθη ὁ ἀνθρωπος. ἐν τούτῳ παρῆσαν οἱ τὴν συμφορὰν ἀπαγγέλλοντες, ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔργου διαπεφευγότες. ^[10]
- 509 C ἐσκεδάσθησαν οὖν πάντες ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πένθη, καταλιπόντες ἐν τῷ τροχῷ τὸν ἄθλιον ἐνδεδεμένον. ὁψὲ δὲ λυθεὶς ἤδη πρὸς ἐσπέραν ἡρώτα τὸν δῆμιον, εἰ καὶ περὶ Νικίου τοῦ στρατηγοῦ, ὃν τρόπον ἀπόλωλεν, ἀκηκόασιν. οὕτως ἄμαχόν τι κακὸν καὶ ἀνουθέτητον ἢ συνήθεια ποιεῖ τὴν ἀδολεσχίαν. Καίτοι γ' ὥσπερ οἱ τὰ πικρὰ καὶ τὰ δυσώδη φάρμακα πίνοντες δυσχεραίνουσι καὶ τὰς κύλικας, οὕτως οἱ τὰ κακὰ προσαγγέλλοντες ὑπὸ τῶν ἀκουόντων δυσχεραίνονται καὶ μισοῦνται. ὅθεν χαριέντως ὁ Σοφοκλῆς διηπόρηκεν (Ant. 317)· 'ἐν τοῖσιν ὥσιν ἢ πὶ τῇ ψυχῇ δάκνη;' 'τί δὲ ρυθμίζεις τὴν ἐμὴν λύπην ὅπου;' 'ὁ δρῶν ς' ἀνιᾷ τὰς φρένας, τὰ δ' ὦτ' ἐγώ. ^[11]
- 509 D 'λυποῦσι δ' οὖν ὥσπερ οἱ δρῶντες καὶ οἱ λέγοντες, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔστι γλώσσης ρεοῦσης ἐπίσχεσις οὐδὲ κολασμός, ἐν Λακεδαιμόνι τῆς Χαλκιοῖκου τὸ ἱερὸν ὥφθη σεσλημένον, καὶ κειμένη ἔνδον κενὴ λάγυνος. ἦν οὖν ἀπορία πολλῶν συνδεδραμηκότων, καὶ τις τῶν παρόντων 'εἰ βούλεσθ', ἐγὼ φράσω ὑμῖν ὅ μοι παρίσταται περὶ τῆς λαγύνου· νομίζω γάρ· ἔφη 'τοὺς ἱεροσύλους ἐπὶ τηλικοῦτον ἐλθεῖν κίνδυνον κώνειον ἐμπιόντας καὶ κομίζοντας οἶνον, ἴν', εἰ μὲν αὐτοῖς λαθεῖν ἐγγένοιτο, τῷ ἀκράτῳ ποθέντι σβέσαντες καὶ διαλύσαντες τὸ φάρμακον

ἀπέλθοιεν ἀσφαλῶς· εἰ δ' ἀλίσκοιντο, πρὸ τῶν βασάνων ὑπὸ τοῦ φαρμάκου ῥαδίως καὶ ἀνωδύνως ἀποθάνοιεν. ^[10]

509 E 'ταῦτ' εἰπόντος αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα πλοκὴν ἔχον καὶ περινόησιν τοσαύτην οὐχ ὑπονοοῦντος ἀλλ' εἰδότος ἐφαίνετο· καὶ περιστάντες αὐτὸν ἀνέκριναν ἀλλαχόθεν ἄλλος 'τίς εἶ;' καὶ 'τίς ζ' οἶδε;' καὶ 'πόθεν ἐπίστασαι ταῦτα;' καὶ τὸ πέρας ἐλεγχόμενος οὕτως ὠμολόγησεν εἷς εἶναι τῶν ἱεροσύλων. οἱ δ' Ἴβυκον ἀποκτείναντες οὐχ οὕτως ἐάλωσαν, ἐν θεάτρῳ καθεζόμενοι καὶ γεράνων παραφανεισῶν πρὸς ἀλλήλους ἅμα γέλῳτι ψιθυρίζοντες, ὥς αἱ Ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισιν; ἀκούσαντες γὰρ οἱ καθεζόμενοι πλησίον, ἤδη τοῦ Ἰβύκου πολὺν χρόνον ὄντος ἀφανοῦς καὶ ζητουμένου, ἐπελάβοντο τῆς φωνῆς καὶ προσήγγειλαν τοῖς ἄρχουσιν. ^[5]

509 F ἐλεγχθέντες δ' οὕτως ἀπήχθησαν, οὐχ ὑπὸ τῶν γεράνων κολασθέντες ἀλλ' ὑπὸ τῆς αὐτῶν γλωσσαλγίας ὥσπερ Ἐρινύος ἢ Ποινῆς βιασθέντες ἐξαγορεῦσαι τὸν φόνον.

510 A ὥς γὰρ ἐν τῷ σώματι πρὸς τὰ πεπονθότα μέρη καὶ ἀλγοῦντα γίνεται φορὰ καὶ ὀλκὴ τῶν πλησίον, οὕτως ἡ γλῶττα τῶν ἀδολέσχων ἀεὶ φλεγμονὴν ἔχουσα καὶ σφυγμὸν ἔλκει τι καὶ συνάγει τῶν ἀπορρήτων καὶ κεκρυμμένων ἐφ' ἑαυτήν. διὸ δεῖ πεφράχθαι, καὶ τὸν λογισμὸν ὥς πρόβολον ἐμποδῶν ἀεὶ τῇ γλώττῃ κείμενον ἐπισχεῖν τὸ ρεῦμα καὶ τὸν ὄλισθον αὐτῆς, ἵνα μὴ τῶν χηνῶν ἀφρονέστεροι εἶναι δοκῶμεν, οὓς φασιν, ὅταν ὑπερβάλλωσιν ἐκ Κιλικίας τὸν Ταῦρον αἰετῶν ὄντα μεστόν, εἰς τὸ στόμα λαμβάνειν εὐμεγέθη λίθον ὥσπερ κλεῖθρον ἢ χαλινὸν ἐμβάλλοντας τῇ φωνῇ καὶ νυκτὸς οὕτως ὑπερφέρεσθαι λανθάνοντας. ^[10]

510 B Εἰ τοίνυν ἔροιτό τις (Com. adesp. 774) 'τὸν κάκιστον ὅστις ἐστὶ καὶ τὸν ἐξωλέστατον', οὐδεὶς ἂν ἄλλον εἴποι τὸν προδότην παρελθόν. Εὐθυκράτης μὲν οὖν 'ἤρειψε τὴν οἰκίαν τοῖς ἐκ Μακεδονίας ξύλοις' ὥς φησι Δημοσθένης (19, 265), Φιλοκράτης δὲ χρυσίον πολὺ λαβὼν 'πόρνας καὶ ἰχθὺς ἡγόραζεν' (ib. 229), Εὐφόρβῳ δὲ καὶ Φιλάργῳ τοῖς Ἑρέτριαν προδοῦσι χώραν ὁ βασιλεὺς ἔδωκεν· ὁ δ' ἀδόλεσχος ἄμισθός ἐστι προδότης καὶ αὐτεπάγγελτος, οὐχ ἵππους οὐδὲ τεῖχη προδιδούς, ἀλλὰ λόγους ἐκφέρων ἀπορρήτους ἐν δίκαις ἐν στάσεσιν ἐν διαπολιτείαις, μηδενὸς αὐτῷ χάριν ἔχοντος, ἀλλ' αὐτός, ἂν ἀκούηται, προσοφείλων χάριν. ^[10]

510 C ὥστε τὸ λελεγμένον πρὸς τὸν εἰκὴ καὶ ἀκρίτως ἐκχέοντα τὰ ἑαυτοῦ καὶ καταχαριζόμενον 'οὐ φιλάνθρωπος σύ γ' ἐς'· ἔχεις νόσον, χαίρεις διδούς' (Epich. 274) ἐναρμόττει καὶ πρὸς τὸν φλύαρον· 'οὐ φίλος εἶ σὺ ταῦτα μηνύων οὐδ' εὖνους· ἔχεις νόσον, χαίρεις λαλῶν καὶ φλυαρῶν.' Ταῦτα δ' οὐ κατηγορίαν ἡγήτεον ἀλλ' ἰατρειάν τῆς ἀδολεσχίας· τῶν γὰρ παθῶν κρίσει καὶ ἀσκήσει περιγινόμεθα, προτέρα δ' ἡ κρίσις ἐστίν. οὐδεὶς γὰρ ἐθίζεται φεύγειν καὶ ἀποτρίβεσθαι τῆς ψυχῆς ὃ μὴ δυσχεραίνει· δυσχεραίνομεν δὲ τὰ πάθη, ὅταν τὰς βλάβας καὶ τὰς αἰσχύνας τὰς ἀπ' αὐτῶν τῷ λόγῳ κατανοήσωμεν. ^[10]

510 D ὥσπερ νῦν κατανοοῦμεν ἐπὶ τῶν ἀδολέσχων, ὅτι φιλεῖσθαι βουλόμενοι μισοῦνται, χαρίζεσθαι θέλοντες ἐνοχλοῦσι, θαυμάζεσθαι δοκοῦντες καταγελῶνται, κερδαίνοντες οὐδὲν ἀναλίσκουσιν, ἀδικοῦσι τοὺς φίλους, ὠφελοῦσι τοὺς ἐχθρούς, ἑαυτοὺς ἀπολλύουσιν. ὥστε τοῦτο πρῶτον ἴαμα καὶ φάρμακόν ἐστι τοῦ πάθους, ὃ τῶν ἀπ' αὐτοῦ γινομένων αἰσχυρῶν καὶ ὀδυνηρῶν ἐπιλογισμός. Δευτέρῳ δὲ χρηστὸν ἐπιλογισμῷ τῷ τῶν ἐναντίων, ἀκούοντας ἀεὶ καὶ μεμνημένους καὶ πρόχειρ' ἔχοντας τὰ τῆς ἐχεμυθίας ἐγκώμια καὶ τὸ σεμνὸν καὶ τὸ ἅγιον καὶ τὸ μυστηριῶδες τῆς σιωπῆς, καὶ ὅτι θαυμάζονται μᾶλλον καὶ ἀγαπῶνται καὶ σοφώτεροι δοκοῦσι τῶν ἐξηνίων τούτων καὶ ἐκφερομένων οἱ στρογγύλοι καὶ βραχυλόγοι, καὶ ὧν πολὺς νοῦς ἐν ὀλίγῃ λέξει συνέσταλται. ^[5]

510 E καὶ γὰρ Πλάτων τοὺς τοιοῦτους ἐπαινεῖ, δεινοῖς ἀκοντισταῖς εἰοικέναι λέγων, οὕλα καὶ πυκνὰ καὶ συνεστραμμένα φθεγγομένους (Prot. 342e). καὶ ὁ Λυκοῦργος εἰς ταύτην τὴν δεινότητα τοὺς πολίτας εὐθὺς ἐκ παίδων τῇ σιωπῇ πιέζων συνῆγε καὶ κατεπύκνου. ^[10]

- 510 F καθάπερ γὰρ οἱ Κελτίβηρες ἐπὶ τοῦ σιδήρου τὸ στόμωμα ποιοῦσιν, ὅταν κατορύξαντες εἰς τὴν γῆν τὸ πολὺ καὶ γεῶδες ἀποκαθάρωσιν, οὕτως ὁ Λακωνικὸς λόγος οὐκ ἔχει φλοιόν, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ δραστήριον ἀφαιρέσει τοῦ περιττοῦ διακονώμενος στομοῦται· τὸ γὰρ ἀποφθεγματικὸν αὐτοῖς τοῦτο καὶ μετ' εὐστροφίας ὁξὺ πρὸς τὰς ἀπαντήσεις ἐκ τῆς πολλῆς περιγίγνεται σιωπῆς. [5]
- 511 A καὶ δεῖ τὰ τοιαῦτα μάλιστα τοῖς ἀδολέσχοις προβάλλειν ὅσῃν χάριν ἔχει καὶ δύναμιν, οἷόν ἐστι τὸ 'Λακεδαιμόνιοι Φιλίππῳ· Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ'. καὶ πάλιν γράψαντος αὐτοῖς τοῦ Φιλίππου 'ἂν ἐμβάλω εἰς τὴν Λακωνικὴν, ἀναστάτους ὑμᾶς ποιήσω', ἀντέγραψαν 'αἴκα'. Δημητρίου δὲ τοῦ βασιλέως ἀγανακτοῦντος καὶ βοῶντος 'ἕνα πρὸς ἐμὲ Λακεδαιμόνιοι πρεσβευτὴν ἔπεμψαν', οὐ καταπλαγεῖς ὁ πρεσβευτὴς 'ἔν' εἶπε 'ποτὶ ἕνα'. θαυμάζονται δὲ καὶ τῶν παλαιῶν οἱ βραχυλόγοι, καὶ τῷ ἱερῷ τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος οὐ τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσσειαν οὐδὲ τοὺς Πινδάρου παιᾶνας ἐπέγραψαν οἱ Ἀμφικτύονες, ἀλλὰ τὸ 'γνώθι σαυτόν' καὶ τὸ 'μηδὲν ἄγαν' καὶ τὸ 'ἐγγύα πάρα δ' ἄτα', θαυμάσαντες τῆς λέξεως τὸ εὖογκον καὶ τὸ λιτόν, ἐν βραχεῖ σφυρήλατον νοῦν περιεχούσης. [5]
- 511 B αὐτὸς δ' ὁ θεὸς οὐ φιλοσύντομός ἐστι καὶ βραχυλόγος ἐν τοῖς χρησμοῖς, καὶ Λοξίας καλεῖται διὰ τὸ φεύγειν τὴν ἀδολεσχίαν μᾶλλον ἢ τὴν ἀσάφειαν· οἱ δὲ συμβολικῶς ἄνευ φωνῆς ἃ δεῖ φράζοντες οὐκ ἐπαινοῦνται καὶ θαυμάζονται διαφερόντως· ὡς Ἡράκλειτος (Α 3b), ἀξιούντων αὐτὸν τῶν πολιτῶν γνώμην τιν' εἰπεῖν περὶ ὁμονοίας, ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ λαβὼν ψυχροῦ κύλικα καὶ τῶν ἀλφίτων ἐπιπάσας καὶ τῷ γλήχωνι κινήσας ἐκπιὼν ἀπῆλθεν, ἐνδειξάμενος αὐτοῖς ὅτι τὸ τοῖς τυχοῦσιν ἀρκεῖσθαι καὶ μὴ δεῖσθαι τῶν πολυτελῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ διατηρεῖ τὰς πόλεις. [5]
- 511 C Σκιλοῦρος δὲ καταλιπὼν ὀγδοήκοντα παῖδας, ὁ Σκυθῶν βασιλεὺς, ῥῆτσε δέσμην δορατίων, ὅτ' ἀπέθνησκε, καὶ λαβόντας ἐκέλευσε καταθραῦσαι καὶ κατᾶξαι συνδεδεμένην καὶ ἀθρόαν, ὡς δ' ἀπεῖπον, αὐτὸς ἔλκων ἐν καθ' ἑν ἅπαντα ῥαδίως διέκλασε, τὴν συμφωνίαν αὐτῶν καὶ τὴν ὁμόνοιαν ἰσχυρὸν ἀποφαίνων καὶ δυσκαθαίρετον, ἀσθενὲς δὲ τὴν διάλυσιν καὶ οὐ μόνιμον. [10]
- 511 D εἰ δὴ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα συνεχῶς τις ἐπίοι καὶ ἀναλαμβάνοι, παύσαιτ' ἂν ἴσως ἡδόμενος τῷ φλυαρεῖν. ἐμὲ δὲ κἀκεῖνος ὁ οἰκέτης εὖ μάλα δυσωπεῖ, τὸ προσέχειν τῷ λόγῳ καὶ κρατεῖν προαιρέσεως ἡλίκον ἐστὶν ἐνθυμούμενον. Πούπιος Πείσων ὁ ῥήτωρ μὴ βουλόμενος ἐνοχλεῖσθαι προσέταξε τοῖς οἰκέταις πρὸς τὰ ἐρωτώμενα λαλεῖν καὶ μηδὲν πλέον. εἴτα Κλώδιον ἄρχοντα δεξιώσασθαι βουλόμενος ἐκέλευσε κληθῆναι καὶ παρεσκευάσατο λαμπρὰν ὡς εἰκὸς ἐστίαισιν. ἐνστάσης δὲ τῆς ὥρας οἱ μὲν ἄλλοι παρήσαν ὁ δὲ Κλώδιος προσεδοκάτω· καὶ πολλὰκις ἔπεμπε τὸν εἰωθότα καλεῖν οἰκέτην ἐποψόμενον εἰ πρόσεισιν. [10]
- 511 E ὡς δ' ἦν ἐσπέρα καὶ ἀπέγνωστο 'τί δ';' ἔφη πρὸς τὸν οἰκέτην 'ἐκάλεσας αὐτόν;' 'ἔγωγ' εἶπε. 'διὰ τί οὖν οὐκ ἀφῖκται;' κἀκεῖνος 'ὅτι ἡρνήσατο.' 'πῶς οὖν οὐκ εὐθύς ἔφρασας;' 'ὅτι τοῦτό μ' οὐκ ἡρώτησας.' οὕτως μὲν Ῥωμαϊκὸς οἰκέτης, ὁ δ' Ἀττικὸς ἐρεῖ τῷ δεσπότη σκάπτων (Com. ad. 347) 'ἐφ' οἷς γεγόνασιν αἱ διαλύσεις.' οὕτως μέγα πρὸς πάνθ' ὁ ἐθισμός ἐστι, καὶ περὶ τούτου γ' ἡδη λέγωμεν. Οὐ γὰρ ἔστιν ὡς χαλινῶν ἐφαψαμένους ἐπισχεῖν τὸν ἀδολέσχην, ἀλλ' ἔθει δεῖ κρατῆσαι τοῦ νοσήματος. πρῶτον μὲν οὖν ἐν ταῖς τῶν πέλας ἐρωτήσεσιν ἑαυτὸν ἐθίζετω σιωπᾶν, μέχρις οὗ πάντες ἀπείπωνται τὴν ἀπόκρισιν· οὐ γάρ τι βουλής ταῦτο καὶ δρόμου τέλος' ὡς φησιν ὁ Σοφοκλῆς (fr. [3]
- 511 F 772), οὐδέ γε φωνῆς καὶ ἀποκρίσεως· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἡ νίκη τοῦ φθάσαντός ἐστιν, ἐνταῦθα δέ, ἐὰν μὲν ἱκανῶς ἕτερος ἀποκρίνηται, καλῶς ἔχει συνεπαινέσαντα καὶ συνεπιφῆσαντα δόξαν

εὐμενοῦς ἀνθρώπου λαβεῖν· ἐὰν δὲ μή, τότε καὶ διδάξαι τὸ ἡγνοημένον καὶ ἀναπληρῶσαι τὸ ἐλλεῖπον ἀνεπίφθονον καὶ οὐκ ἄκαιρόν ἐστι. ^[5]

512 A μάλιστα δὲ φυλάττωμεν ἑαυτούς, ὅπως μὴ ἑτέρου τινὸς ἐρωτηθέντος αὐτοὶ προλαμβάνωμεν ὑποφθάνοντες τὴν ἀπόκρισιν. ἴσως μὲν γὰρ οὐδ' ἄλλοτε καλῶς ἔχον ἐστὶν αἰτηθέντος ἑτέρου παρωσαμένους ἐκείνον αὐτοὺς ἐπαγγέλλεσθαι (δόξομεν γὰρ ἅμα καὶ τοῦτον ὡς παρασχεῖν ὁ αἰτεῖται μὴ δυνάμενον, κάκεῖνον ὡς αἰτεῖν παρ' ὧν δύναται λαβεῖν οὐκ ἐπιστάμενον ὀνειδίζειν)· μάλιστα δ' ὕβριν φέρει περὶ τὰς ἀποκρίσεις ἢ τοιαύτη προπέτεια καὶ θρασύτης. συνεμφαίνει γὰρ ὁ φθάνων ἐν τῷ ἀποκρίνασθαι τὸν ἐρωτῶμενον τὸ 'τί τούτου δέη;' καὶ 'τί οὗτος οἶδεν;' καὶ 'ἐμοῦ παρόντος περὶ τούτων οὐδένα δεῖ ἄλλον ἐρωτᾶν. ^[10]

512 B 'καίτοι πολλάκις τινὰς ἐρωτῶμεν οὐ τοῦ λόγου δεόμενοι, φωνὴν δέ τινα καὶ φιλοφροσύνην ἐκκαλούμενοι παρ' αὐτῶν καὶ προαγαγεῖν εἰς ὁμιλίαν ἐθέλοντες, ὡς Σωκράτης Θεαίτητον καὶ Χαρμίδην. ὅμοιον οὖν τῷ τὸν ὑφ' ἑτέρου βουλόμενον φιληθῆναι προσδραμόντα φιλεῖν αὐτὸν ἢ τὸν ἑτέρω προσβλέποντα μεταστρέφειν εἰς ἑαυτὸν τὸ προλαμβάνειν τὰς ἀποκρίσεις καὶ τὰ ὦτα μετάγειν καὶ τὴν διάνοιαν ἔλκειν καὶ ἀποστρέφειν πρὸς ἑαυτόν· ὅπου, κἂν ἀπειπῇται τὸν λόγον ὁ αἰτηθεὶς, ἐπισχόντα καλῶς ἔχει καὶ πρὸς τὸ βουλόμενον τοῦ ἐρωτῶντος ἀρμოსάμενον ὡς ἐπὶ κλῆσιν ἀλλοτρίαν [τὴν ἀπόκρισιν] αἰδημόνως καὶ κοσμίως ἀπαντᾶν. ^[10]

512 C καὶ γὰρ οἱ μὲν ἐρωτηθέντες, ἂν σφαλῶσιν ἐν τῷ ἀποκρίνασθαι, συγγνώμης δικαίας τυγχάνουσιν, ὁ δ' αὐθαιρέτως ὑφιστάμενος καὶ προλαμβάνων τὸν λόγον ἀηδὴς μὲν ἐστὶ καὶ κατορθῶν, διαμαρτάνων δὲ παντάπασιν ἐπίχαρτος γίνεται καὶ καταγέλαστος. Δεύτερον τοίνυν ἄσκημα πρὸς τὰς ἰδίας ἀποκρίσεις ἐστίν, αἷς οὐχ ἥκιστα δεῖ προσέχειν τὸν ἀδόλεσχον. πρῶτον μὲν, ἵνα μὴ λάθῃ τοῖς ἐπὶ γέλῳ καὶ ὕβρει προκαλουμένοις εἰς λόγους αὐτὸν ἀποκρινόμενος μετὰ σπουδῆς. ^[10]

512 D ἔνιοι γὰρ οὐδὲν δεόμενοι, διατριβῆς δὲ καὶ παιδιᾶς ἕνεκα συνθέντες τινὰς ἐρωτήσεις προβάλλουσι τοῖς τοιούτοις καὶ ἀνακινουῖσιν αὐτῶν τὸν λῆρον· ὁ δὲ φυλάττεσθαι καὶ μὴ ταχὺ τῷ λόγῳ μὴδ' ὥσπερ χάριν ἔχοντας ἐπιπηδᾶν, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τοῦ πυνθανομένου σκοπεῖν καὶ τὴν χρεῖαν. ὅταν δὲ φαίνεται τῷ ὄντι βουλόμενος μαθεῖν, ἐθιστέον ἐφιστάναι καὶ ποιεῖν τι διάλειμμα μετὰ τῆς ἐρωτήσεως καὶ τῆς ἀποκρίσεως, ἐν ᾧ προσθεῖναι μὲν ὁ ἐρωτῶν, εἴ τι βούλεται, δύναται, σκέψασθαι δ' αὐτὸς περὶ ὧν ἀποκρινεῖται, καὶ μὴ κατατρέχειν μὴδὲ καταχωννύναι τὴν ἐρώτησιν, ἔτι πυνθανομένοις πολλάκις ὑπὸ σπουδῆς ἄλλας ἀντ' ἄλλων ἀποκρίσεις διδόντα. ^[10]

512 E ἢ μὲν γὰρ Πυθία καὶ πρὸ ἐρωτήσεως αὐθωρὶ χρησμούς εἴωθέ τινας ἐκφέρειν· ὁ γὰρ θεός, ᾧ λατρεῖται, 'καὶ κωφοῦ ξυνίησι καὶ οὐ λαλέοντος ἀκούει,' τὸν δὲ βουλόμενον ἐμμελῶς ἀποκρίνασθαι δεῖ τὴν διάνοιαν ἀναμεῖναι καὶ τὴν προαίρεσιν ἀκριβῶς καταμαθεῖν τοῦ πυνθανομένου, μὴ γένηται τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν 'ἅμας ἀπήτουν ...'. ἄλλως δὲ τὸ λάβρον τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς λόγους ὀξύπνουν ἀνακρουστέον, ἵνα μὴ δοκῇ καθάπερ ῥεῦμα τῇ γλώττῃ πάλαι προσιστάμενον ἀσμένως ὑπὸ τῆς ἐρωτήσεως ἐξερᾶσθαι. ^[10]

512 F καὶ γὰρ ὁ Σωκράτης οὕτως ἐκόλουε τὴν δίψαν, οὐκ ἐφίει εἰς αὐτῷ πιεῖν μετὰ γυμνάσιον, εἰ μὴ τὸν πρῶτον ἐκχεαί κάδον ἀνιμήσας, ὅπως ἐθίζεται τὸν τοῦ λόγου καιρὸν ἀναμένειν τὸ ἄλογον. Ἔστι τοίνυν τρία γένη τῶν πρὸς τὰς ἐρωτήσεις ἀποκρίσεων, τὸ μὲν ἀναγκαῖον τὸ δὲ φιλάνθρωπον τὸ δὲ περισσόν. ^[5]

513 A οἷον πυθομένου τινὸς εἰ Σωκράτης ἔνδον, ὁ μὲν ὥσπερ ἄκων καὶ ἀπροθύμως ἀποκρίνεται τὸ 'οὐκ ἔνδον,' ἐὰν δὲ βούληται λακωνίζειν, καὶ τὸ 'ἔνδον' ἀφελὼν αὐτὴν μόνην φθέγγεται τὴν ἀπόφασιν· ὡς ἐκεῖνοι, Φιλίππου γράψαντος εἰ δέχονται τῇ πόλει αὐτόν, εἰς χάρτην 'οὐ' μέγα γράψαντες ἀπέστειλαν. ὁ δὲ φιλάνθρωπότερον ἀποκρίνεται 'οὐκ ἔνδον ἀλλ' ἐπὶ ταῖς

τραπέζαισ', κἄν βούληται προσεπιμετρήσαι, 'ξένους τινὰς ἐκεῖ περιμένων· ὁ δὲ περιττὸς καὶ ἀδολέσχης, ἂν γε δὴ τύχη καὶ τὸν Κολοφώνιον ἀνεγνωκῶς Ἀντίμαχον, 'οὐκ ἔνδον' φησὶν 'ἀλλ' ἐπὶ ταῖς τραπέζαις, ξένους ἀναμένων Ἴωνας, ὑπὲρ ὧν αὐτῷ γέγραφεν Ἀλκιβιάδης περὶ Μίλητον ὦν καὶ παρὰ Τισσαφέρνῃ διατρίβων, τῷ τοῦ μεγάλου σατράπῃ βασιλέως, ὃς πάλαι μὲν ἐβόηθει Λακεδαιμονίοις, νῦν δὲ προστίθεται δι' Ἀλκιβιάδην Ἀθηναίοις· ὁ γὰρ Ἀλκιβιάδης ἐπιθυμῶν κατελθεῖν εἰς τὴν πατρίδα τὸν Τισσαφέρνην μετατίθῃσι, καὶ ὅλως τὴν ὀγδόην Θουκυδίδου κατατεινόμενος ἐρεῖ καὶ κατακλύσει τὸν ἄνθρωπον, ἕως φθάσει καὶ Μίλητος ἐκπολεμωθεῖσα καὶ φυγαδευθεῖς τὸ δεύτερον Ἀλκιβιάδης. ^[10]

513 C μάλιστα δὴ περὶ τοῦτο δεῖ τὴν ἀδολεσχίαν συνέχειν ὥσπερ εἰς ἵχνος ἐμβιβάζοντα τὴν ἐρώτησιν καὶ κέντρῳ καὶ διαστήματι τῇ χρειᾷ τοῦ πυνθανομένου περιγράφαντα τὴν ἀπόκρισιν. Καρνεάδην μὲν γὰρ οὕτω μεγάλην ἔχοντα δόξαν ἐν τῷ γυμνασίῳ διαλεγόμενον πέμψας ὁ γυμνασίαρχος ἐκέλευσεν ὑφεῖναι τὸ μέγεθος τῆς φωνῆς (ἦν γὰρ μεγαλοφωνότατος)· εἰπόντος δ' ἐκείνου 'δὸς μοι μέτρον φωνῆς' οὐ φαύλως ὑπέτυχε 'δίδωμι τὸν προσδιαλεγόμενον.' τῷ δ' ἀποκρινομένῳ μέτρον [ἔστω] ἡ τοῦ ἐρωτῶντος βούλησις. Καὶ μὴν ὥσπερ ὁ Σωκράτης (Xen. Mem. I 3, 6) ἐκέλευε φυλάττεσθαι τῶν σιτίων ὅσα μὴ πεινῶντας ἐσθίειν ἀναπεῖθαι καὶ τῶν πομάτων ὅσα πίνειν μὴ διψῶντας, οὕτω χρὴ καὶ τῶν λόγων τὸν ἀδολέσχην, οἷς ἥδεται μάλιστα καὶ κέχρηται κατακόρως, τούτους φοβεῖσθαι καὶ πρὸς τούτους ἐπιρρέοντας ἀντιβαίνειν. ^[5]

513 D οἷον οἱ στρατιωτικοὶ πολέμων εἰσὶ διηγητικοί, καὶ τὸν Νέστορα τοιοῦτον ὁ ποιητὴς εἰσάγει, τὰς αὐτοῦ πολλάκις ἀριστείας καὶ πράξεις διηγούμενον. ἐπιεικῶς δὲ καὶ τοῖς περὶ δίκας εὐστοχήσασιν ἢ παρ' ἡγεμόσι καὶ βασιλεῦσιν ἀπροσδοκῆτως εὐημερήσασιν ὥσπερ νόσημά τι προσπίπτει καὶ παρακολουθεῖ τὸ μεμνησθαι καὶ διηγεῖσθαι πολλάκις, ὃν τρόπον εἰσῆλθον προσήχθησαν ἡγωνίσαντο διελέχθησαν, ἐξήλεγξαν ἀντιδίκους τινὰς ἢ κατηγορούς, ἐπηνέθησαν. ^[10]

513 E πολλῷ γὰρ ἐστὶν ἡ χαρὰ τῆς κωμικῆς ἐκείνης ἀγρυπνίας λαλίστερον (Men. fr. 164), ἀναρριπίζουσα πολλάκις ἑαυτὴν καὶ πρόσφατον ποιοῦσα τοῖς διηγήμασιν. ὅθεν ὀλισθηροὶ πρὸς τοὺς τοιοῦτους τῶν λόγων εἰσὶν ἐκ πάσης προφάσεως· οὐ γὰρ μόνον 'ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖθι καὶ τὴν χεῖρ' ἔχει, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡδόμενον ἔλκει τὴν φωνὴν ἐφ' ἑαυτὸ καὶ περιάγει τὴν γλῶτταν ἐπερείδειν αἰετὶ τῇ μνήμῃ βουλόμενον. οὕτω καὶ τοῖς ἐρωτικοῖς ἢ πλείστη διατριβὴ περὶ λόγους μνήμην τινὰ τῶν ἐρωμένων ἀναδιδόντας· οἳ γε κἄν μὴ πρὸς ἀνθρώπους, πρὸς ἄψυχα περὶ αὐτῶν διαλέγονται· 'ὦ φιλότατη κλίνη' καὶ 'Βακχίς θεὸν ς' ἐνόμισεν, εὐδαιμον λύχνη· καὶ τῶν θεῶν μέγιστος, εἰ ταύτῃ δοκεῖς' (Com. ^[5]

513 F adesp. 151. 2). ἔστι μὲν οὖν ἀτεχνῶς ἡ λευκὴ στάθμη πρὸς τοὺς λόγους ὁ ἀδολέσχης, οὐ μὴν ἀλλ' <ὁ> μᾶλλον ἐτέρων ἐτέροις προσπεπονητῶς ὀφείλει τούτους φυλάττεσθαι καὶ ἀνέχειν ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων καὶ ἀνακρούειν ὡς πορρωτάτῳ, προαγαγεῖν καὶ ἀπομηκῦναι δι' ἡδονὴν αἰεὶ δυναμένων. ^[7]

514 A τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς λόγους ἐκείνους πεπόνθασι, ἐν οἷς κατ' ἐμπειρίαν ἢ ἔξιν τινὰ τῶν ἄλλων διαφέρειν νομίζουσι. φίλαυτος γὰρ ὦν καὶ φιλόδοξος ὁ τοιοῦτος (Eur. fr. 183) 'νέμει τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος, ἵν' αὐτὸς αὐτοῦ τυγχάνει κράτιστος ὦν,' ἐν ἱστορίαις ὁ ἀναγνωστικός, ἐν τεχνολογίαις ὁ γραμματικός, ἐν διηγήμασι ξενικοῖς ὁ πολλὴν χώραν ἐπεληλυθὼς καὶ πεπλανημένος. ^[10]

514 B ὥστε καὶ ταῦτα δεῖ φυλάττεσθαι· δελεαζομένη γὰρ ὑπ' αὐτῶν ἡ ἀδολεσχία καθάπερ ζῶον ἐπὶ νομάς συνήθεις πρόεισι. θαυμαστὸς δ' ὁ Κῦρος (Xen. Cyr. I 4, 4), ὅτι καὶ τὰς ἀμίλλας ἐποιεῖτο πρὸς τοὺς ἡλικας, οὐκ ἐν οἷς κρεῖττων ἀλλ' ἐν οἷς ἀπειρότερος ἦν ἐκείνων, εἰς ταῦτα προκαλούμενος, ἵνα μήτε λυπῇ παρευδοκιμῶν καὶ μανθάνων ὠφελεῖται. ὁ δ' ἀδολέσχης

τούναντίον, ἄν μὲν τις ἐμπέσῃ λόγος, ἐξ οὗ μαθεῖν τι δύναται καὶ πυθέσθαι τῶν ἀγνοουμένων, τοῦτον ἐξωθεῖ καὶ ἐκκρούει, μισθὸν οὕτω βραχὺν δοῦναι τὸ σιωπῆσαι μὴ δυνάμενος· εἰς δὲ τὰς ἐώλους καὶ πολυπατήτους κύκλῳ περιιὼν εἰσελαύνει ῥαψωδίας τὸν λόγον. ^[10]

514 C ὥς τῶν παρ' ἡμῖν τις κατὰ τύχην ἀνεγνωκὼς δύο τῶν Ἐφόρου βιβλίων ἢ τρία πάντα ἀνθρώπους κατέτριβε καὶ πᾶν ἀνάστατον ἐποίει συμπόσιον, αἰεὶ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην καὶ τὰ συνεχῇ διηγούμενος· ὅθεν Ἑπαμεινώνδας παρωνύμιον ἔσχεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτο γε τῶν κακῶν ἐλάχιστόν ἐστι, καὶ δεῖ παρατρέπειν εἰς ταῦτα τὴν ἀδολεσχίαν· ἦττον γὰρ ἀηδὲς ἔσται τὸ λάλον ἐν τῷ φιλολόγῳ πλεονάζον. ἐθιστέον δὲ καὶ γράφειν τι τοὺς τοιούτους καὶ διαλέγεσθαι κατ' ἰδίαν. ὁ μὲν γὰρ Στωικὸς Ἀντίπατρος (fr. ^[10]

514 D 5), ὥς ἔοικε, μὴ δυνάμενος μηδὲ βουλόμενος ὁμοσε χωρεῖν τῷ Καρνεάδῃ μετὰ πολλοῦ ῥεύματος εἰς τὴν Στοᾶν φερομένῳ, γράφων δὲ καὶ πληρῶν τὰ βιβλία τῶν πρὸς αὐτὸν ἀντιλογιῶν 'καλαμοβόας' ἐπεκλήθη· τὸν δ' ἀδολεσχὴν ἴσως ἂν ἢ πρὸς τὸ γραφεῖον σκιαμαχία καὶ βοή τοῦ πλήθους ἀπερύκουσα καθ' ἡμέραν ἐλαφρότερον παρασκευάσειε τοῖς συνοῦσιν, ὥσπερ οἱ κύνες εἰς λίθους καὶ ξύλα τὸν θυμὸν ἀφέντες ἦττόν εἰσι χαλεποὶ τοῖς ἀνθρώποις. ἀρμόσει δ' αὐτοῖς σφόδρα καὶ τὸ μετὰ κρειττόνων αἰεὶ καὶ πρεσβυτέρων ὁμιλεῖν· αἰσχυρόμενοι γὰρ αὐτῶν τὴν δόξαν ἐν ἔθει γενήσονται τοῦ σιωπᾶν. ^[10]

514 E Τούτοις δ' αἰεὶ δεῖ καταμεμῖχθαι καὶ συμπεπλέχθαι τοῖς ἐθισμοῖς τὴν προσοχὴν ἐκείνην καὶ τὸν ἐπιλογισμόν, ὅταν τι μέλλωμεν λαλεῖν καὶ τὰ ῥήματα τῷ στόματι προστρέχει, 'τίς οὗτος ὁ λόγος ὁ ἐφεστὼς καὶ καταβιαζόμενος; ἐπὶ τί δ' ἢ γλῶσς' ἀσπαίρει; τί δ' εἰπόντι περιγίγνεται καλὸν ἢ τί σιωπήσαντι δυσχερές;' οὐ γὰρ ὡς βάρος τι δεῖ πιέζον ἀποθέσθαι τὸν λόγον (ἐπεὶ παραμένει γε καὶ ῥηθεὶς ὁμοίως), ἀλλ' ἢ δι' αὐτοὺς ἄνθρωποι δεόμενοι τινος λαλοῦσιν ἢ τοὺς ἀκούοντας ὠφελούντες ἢ χάριν τινὰ παρασκευάζοντες ἀλλήλοις ὥσπερ ἀλσὶ τοῖς λόγοις ἐφηδύνουσι τὴν διατριβὴν καὶ τὴν πρᾶξιν, ἐν ᾗ τυγχάνουσιν ὄντες. ^[10]

514 F εἰ δὲ μήτε τῷ λέγοντι χρήσιμον μήτ' ἀναγκαῖον τοῖς ἀκούουσι τὸ λεγόμενον ἡδονὴ δὲ καὶ χάρις οὐ πρόσεστι, διὰ τί λέγεται; τὸ γὰρ μάτην καὶ διακενῆς οὐχ ἦττον ἐν τοῖς λόγοις ἢ τοῖς ἔργοις ἐστίν. ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ παρὰ ταῦτα πάντα δεῖ πρόχειρον ἔχειν καὶ μνημονεύειν τὸ Σιμωνίδειον, ὅτι λαλήσας μὲν πολλάκις μετενόησε σιωπήσας δ' οὐδέποτε, καὶ τὴν ἄσκησιν, ὅτι πάντων ἐπικρατεῖ καὶ ἰσχυρότερόν ἐστιν· ὅπου καὶ λυγμὸν καὶ βῆχ' ἄνθρωποι τῷ προσέχειν ἀποβιαζόμενοι μετὰ πόνου καὶ ἀλγηδόνης ἐξεκρούσαντο. ^[5]

515 A σιγὴ δ' οὐ μόνον ἄδιψον, ὥς φησιν Ἱπποκράτης (ubi?), ἀλλὰ καὶ ἄλυπον καὶ ἀνώδυνον.